

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie udzielenia poręki kraju za wkładki w galicyjskiej Kasie oszczędności we Lwowie i należyte ich oprocentowanie.

Wysoki Sejmie!

Myśl założenia galicyjskiej Kasy oszczędności we Lwowie powstała za inicjatywą posła i zastępcy Marszałka b. Stanów galicyjskich Tadeusza Chochlik z Wasilewa Wasilewskiego, który na posiedzeniu wspomnianych Stanów dnia 7. października 1841 postawił odpowiedni w tym względzie wniosek uznający konieczną potrzebę założenia „samoistnej galicyjskiej Kasy oszczędności a to tem więcej, ileż pierwsza austriacka Kasa oszczędności swoją pożyteczną działalność za pomocą ustanowionej we Lwowie komandyty wkrótce zastanowi“.

Na to uchwalono jednogłośnie polecić Wydziałowi Stanów, ażeby w celu założenia takiej kasy wdrożył potrzebne rozprawy i o ich wyniku zdał sprawę na najbliższym Sejmie.

Na posiedzeniu Stanów z 24. września 1842 wniósł ówczesny członek Wydziału Stanów Karol książę Jabłonowski, odnośne sprawozdanie, podług którego między innymi wnioskami, fundusz do założenia kasy miał być zebrany drogą prywatnych składek; każdy kto złoży 100 zł. m. k. miał stać się założycielem mającym 2 głosy na ogólnem zebraniu a składający 30 zł. m. k., „wspieraczem, mającym 1 głos i ci założyciele i wspieracze tworzyć mieli Towarzystwo Kasy oszczędności.

Po krótkiej dyskusji uchwalono:

„Zgromadzone Stany Królestw Galicyi i Lodomeryi

1) wyrażają od dawna już żywione życzenie, ażeby w Galicyi powstała osobna Kasa oszczędności, której zawiązanie jednak prywatnym usiłowaniam ma być zostawione;

2) w tym celu polecają Wydziałowi Stanowemu, ażeby wezwał takich uczestników do założenia Kasy oszczędności, którzyby się starali zgromadzić potrzebne fundusze, ułożyć statuta i regulamina dla tego instytutu i tychże zatwierdzenie u wysokich c. k. władz wyjednać;

3) uchwalają prosić Najjaśniejszego Pana o pozwolenie, ażeby na wypadek potrzeby, na pokrycie kosztów administracyi i żądanych zwrotów wkładek, dopóki Kasa oszczędności nie utworzy własnego funduszu rezerwowego, udzielić można Kasie oszczędności bezprocentowej pożyczki z funduszu domestykalnego w kwocie 5.000 zł.“

Na tem posiedzeniu Stanów zebrano drogą subskrypcyi 104 podpisy na dobrowolne niezwrótne dary w kwocie 5.185 zł. m. k. i 3 dukaty w złocie.

Uchwałą Wydziału Stanów z 7. stycznia 1843 L. 820⁴² wybrano komisję z 10 członków do przedsięwzięcia prac przygotowawczych i założenia kasy.

Uwaga. Daty przytoczone wzięte są z „Pamiętnika jubileuszowego galic. Kasy oszczędności“ za lata 1844 do 1894.

Komisyja ta uchwaliła statut Kasy w lutym i marcu 1843 a instrukcyę w czerwcu i lipcu 1843, podała statut do rządowego zatwierdzenia i wezwała w „Gazecie Lwowskiej“ (Nr. 64, 70 i 75 z r. 1843) „wszystkich szlachetnie myślących mieszkańców Galicyi, aby się do tego Instytutu lub jako założyciele darem 50 złr. m. k., lub jako wspieracze darem 25 złr. m. k. przyczynili“.

Do 3. sierpnia 1844 zebrano drogą składek i subskrypcyi 10.285 złr. 30 kr. m. k., tak, że zbyteczną okazała się potrzeba pożyczki z funduszu domestykalnego.

O wyniku swej czynności zdała komisya sprawę Wydziałowi Stanów pismem z 15. września 1843 l. 8.

Zgromadzone Stany na sesyi 19. września 1843 uchwaliły: „Sprawozdanie to przyjąć do zadowalającej wiadomości i przewodniczącemu komisyi Karolowi ks. Jabłonowskiemu i referentowi c. k. radcy i burmistrzowi król. stoł. miasta Lwowa Emilowi Gerard de Festenburg za staranne wypracowanie ustaw tego dobroczynnego Instytutu dzięki swoje oświadczyć.“

Dnia 18. września 1843 odbyło się ogólne zgromadzenie założycieli i wspieraczy, na którym wybrany został Wielki Wydział z 63 członków.

Dnia 16. listopada 1843 zgromadził się po raz pierwszy Wielki Wydział, wybrał „Kuratoryum“, dyrekcję, mały Wydział, cenzorów wekslowych i komisarzy towarzystwa. Wniesiono też prośbę do Rządu o zezwolenie na prowizoryczne otwarcie Kasy z dniem 1. stycznia 1844 w nadziei że do tego czasu statut uzyska potwierdzenie.

Komisya stanowa zaś, kończąc swe urzędowanie, wystawiła do l. 23 dekret nominacyjny dla pierwszego Naczelnego Dyrektora J.E. Franciszka Kronaugo de Kronwald w myśl uchwały Wielkiego Wydziału dnia 16. listopada 1843.

Na podstawie otrzymanego zezwolenia została też galicyjska Kasa oszczędności otwartą z dniem powyższym w budynku ratuszowym.

Zarząd Kasy stanowił:

1) „Wielki Wydział“ złożony z 50 członków, wybranych z grona założycieli, a w braku ich, z grona wspieraczy.

2) „Kuratoryum“. W myśl §§. 44 i 45 ówczesnych statutów do obowiązków Kuratoryum należała kontrola Dyrekcyi, a składało się z nadkuratora, tegoż zastępcy i 12 kuratorów, z których 3 co roku ustępowało przez losowanie. Do obowiązków kuratoryum należała również rewizya rachunków i kasy w ciągu roku, ilekroć to za potrzebne uznało.

3) „Mały Wydział“, który w myśl §. 45 ówczesnego statutu w ciągu roku był do wszelkich koniecznie potrzebnych czynności zupełnie i nieograniczenie upoważnionym.

4) Dyrekcya, składająca się wówczas z 6 dyrektorów-referentów.

5) Komisarze Towarzystwa. Pierwotny statut postanawiał w §. 57: „Przez Wielki Wydział wybrani komisarze Towarzystwa, którzy zamianowanie przyjęli, prowadzą nadzór przy wkładkach i wypłatach i tylko podpisem jednego z Komisarzy Towarzystwa nabiera potwierdzenie wkładki lub wypłaty na książeczce wkładkowej pełnego znaczenia, które to poświadczenie przy wkładkach buchalter, przy wypłatach kasyer równocześnie podpisują“.

„Nazwiska komisarzy będą corocznie podawane do publicznej wiadomości“.

Powyższe obowiązki, skreślone jeszcze bardziej szczegółowo postanowieniami §§. 33–66 ówczesnej instrukcyi, wymagały ciągłej bytności Komisarzy w godzinach urzędowych, były honorowe i dlatego wybierano ich w znacznej ilości. Komisarze ci jednak nie przychodzili, mimo że Dyrekcya ustanowiła później dla nich po 1 zł. tygodniowo a dla najgorliwszych po 5 zł. i mimo następnego postanowienia, że mają się zmieniać codziennie.

W roku 1852 objął czynność podpisywania książeczek Dyrektor urzędujący, co Rząd zatwierdził, wezwanie jednak, by ci Komisarze zgłaszali się do Dyrekcyi do urzędowania, pozostało bez skutku i dopiero po upływie 14 lat, w r. 1867, Komisarze ci zostali zmianą statutu usunięci.

Byli nadto jeszcze cenzorowie wekslowi. O nich wyraża się „Pamiętnik jubileuszowy“, że fungowali a właściwie mieli fungować a zakres ich działania wypływający z §. 166 pierwotnej instrukcyi opiewał, iż obowiązkiem ich było dawać Dyrekcji opinię o zdolności kredytowej tych, którzy weksle swe do eskonta przedkładali. „Skromną była działalność tych cenzorów, w roku bowiem 1844 nie

było w portfelu kasy żadnych weksli, w następnych zaś latach do roku 1851 portfel ten osiągnął najwyższej cyfry 38.784 zł.

W roku 1849 zmieniony został statut z powodu wejścia w życie regulatywu dla kas oszczędności z 20. września 1844 L. 66931.

Główne zmiany są następujące:

Jędrniejsze określenie celu kasy, stwierdzenie, że Wielki Wydział kasy jest towarzystwem, utworzenie funduszu rezerwowego, oznaczenie kompletu zgromadzeń Wielkiego Wydziału, oznaczenie zasady bezpieczeństwa pupilarnego co do hipotek (§. 1374 ust. cyw.), powiększenie liczby Dyrektorów z 6 na 12, przedłużenie okresu urzędowania Naddyrektora z jednego do sześciu lat, postanowienie, że naczelnicy zarządu nie mogą być dłużnikami kasy, że §. 1480 ust. cyw. o przedawnieniu odsetek nie ma zastosowania do odsetek od wkładek kasy, wreszcie określenie funkcji Komisarza rządowego i syndyka.

Tak zmieniony statut obowiązywał do roku 1869. Właściwe zmiany statutu uchwalone zostały jeszcze dnia 11. kwietnia 1865, z powodu zmian jednakże, których Rząd się domagał, weszły one w życie dopiero w r. 1869.

Przyczyną tych zmian była przedewszystkiem ociążalność całego aparatu tworzącego zarząd, następnie konkurencja innych co raz to więcej zakładanych instytucji hipotecznych, Towarzystw akcyjnych i t. p. i potrzeba zastosowania się do zmienionych stosunków finansowych kraju.

Przedewszystkiem więc postanowiono w §. 4 nowego statutu, że „Towarzystwo“ i zakład kasy są według owej istoty i przeznaczenia nierozdzielne.

„Towarzystwo“ składa się z 80 członków (§. 5). Wybrany może być każdy obywatel kraju, który swoim stanowiskiem społecznym i wykształceniem umysłowym oraz prawością charakteru może przyczynić się do rozwoju i dobra zakładu (§. 6). Co trzy lata występuje przez losowanie piąta część członków Towarzystwa a w ich miejsce wступują nowo wybrani (§. 7).

Towarzystwu temu przydzielono w myśl §. 40, wszystkie czynności Wielkiego Wydziału.

Funkcje Małego Wydziału i Kuratoryum przydzielono Wydziałowi (§. 47 statutu) składającemu się z 18 członków wybranych przez Towarzystwo ze swego grona na lat sześć.

Członek taki nie może być równocześnie Dyrektorem ani członkiem innego Towarzystwa upoważnionego do przyjmowania wkładek.

Prezes Towarzystwa, względnie jego zastępca lub najstarszy z urzędowania przewodniczy w Wydziale (§. 46)

Zakres działania Dyrekcyi pozostaje mniej więcej ten sam (§§. 50—54) składa ona się z 9 dyrektorów, naczelnego dyrektora i jego zastępcy wybieranych przez Towarzystwo z terną na każdą posadę przez Dyrekcyę proponowanego a to na lat sześć. Co dwa lata występuje trzech dyrektorów, pierwszy raz przez losowanie, później zaś ci, którzy swój urząd w Dyrekcyi najdłużej piastowali. Ustępujących może Towarzystwo napowrót wybrać. Nie może być dyrektorem należący do zarządu zakładu, upoważnionego do przyjmowania wkładek (§. 49).

Komisarzy Towarzystwa usunięto w zupełności.

Dalszą zmianą jest ściśle określenie i oddzielenie funduszu rezerwowego od innych funduszków.

Ostateczne postanowienia obecnego statutu uchwalone były w całym szeregu lat, przyczem uchwalono zmianę regulaminu i tak: 19. lutego 1870 uchwalono szczegółowy regulamin obliczania wartości hipotek ziemskich, że na hipoteki miejskie po za Lwowem położone, tylko w tym razie pożyczki będą udzielane, jeśli są ogniotrwałe kryte. Dnia 17. marca 1873 uchwalono dodatek do §. 33. I. statutu, podług którego Towarzystwom zaliczkowym lub kredytowym, opartym na zasadzie wzajemności i solidarnej poręki wszystkich członków i przy których solidarna poręka członków obowiązuje także względem osób trzecich, pożyczki mogą być udzielane.

Dalej uchwalono zmianę §. 24. statutu, podług którego nie do 50 zł. ale do 100 zł. bez wypowiedzenia się wypłaca.

Dnia 15. marca 1873 postanowiono zmianę regulaminu obliczenia wartości realności miejskich w ten sposób, że pożyczka nie jak przedtem do 4-krotnej fasyi, ale do 6-krotności fasyi, biorąc zarazem wzgląd na grunt, 400-krotności podatku grun-

towego może być wymierzona. Z tego też powodu §. 33. I. statutu zmieniono tak, że zamiast „domy murowane“, użyto wyrazu „realności“.

Regulamin czynności dla Wydziału i Dyrekcji w miejsce instrukcji z roku 1843 uchwalili Dyrekcja wspólnie z Wydziałem w r. 1871.

Naczelnemu dyrektorowi uchwaliło Towarzystwo wynagrodzenie dzienne po 5 zł.

Dnia 27. marca 1874 uchwalili Dyrekcja z Wydziałem postanowienia zawarte w §. 33. II. b), iż kwota na eskont weksli przeznaczona nie ma przenosić całego funduszu rezerwowego, podczas gdy przedtem do połowy tego funduszu była ograniczona. Zmiana taka uznana została jako niezbędna ze względu na potrzebę ruchomych funduszy na wypadki nie przewidzianych przewrotów.

Prawo uchwalania wysokości stopy procentowej wkładek, przysługujące Towarzystwu, przeniesiono na Wydział (§. 40.) ze względu, iż zdarzyć się mogą nagle okoliczności wymagające spiesznej zmiany, której niepodobnaby skutecznie, gdyby w tym celu Walne zgromadzenie miało być zwoływane.

Dla uniknięcia wszelkich kolizji i oswobodzenia się od obcych wpływów wprowadzono też do §§. 46. i 49. postanowienie, iż nie może być dyrektorem ani członkiem Wydziału, należący do zakładu, upoważnionego do przyjmowania wkładek.

Wreszcie §. 53. statutu uzupełniono postanowieniem o sposobie podpisywania firmy Towarzystwa.

Nadmienić tu jeszcze należy, że w r. 1856 utworzono fundację premii dla służb i że 22. marca 1867 uchwalono wybudować lub zakupić własny dom tem bardziej, że gmina podwyższyła czynsz za dotychczasowe pomieszczenie a nadto zapotrzebowała lokalu na własne cele. W roku 1869 zakupiono dom pod l. k. 638³/₄.

Dnia 22. marca 1879 uchwaliło Towarzystwo odkładać coroczne zyski na jedną wielką fundację pamiątkową, której cel później w miarę zebrania odpowiednich funduszy będzie oznaczony.

W roku 1879 wprowadzono w życie uchwaloną w r. 1872 fundację stypendyjną dla dzieci urzędników i służb gal. Kasy oszczędności a to z zysków tejże Kasy.

Dnia 16. marca 1880 uchwaliło Towarzystwo rozszerzyć udzielanie pożyczek także na kraj i powiaty i zredukowało trzy dobre podpisy wekslowe do dwóch, zmieniając odpowiednio §. 33. statutu.

Dyrekcja i Wydział zniżyły w styczniu 1881 procent od wkładek z ustanowionych od stycznia 1866 — 5% na 4%, zaś procent od wszelkich wierzytelności kasy z ustanowionych również od stycznia 1866 — 6% na 5%.

Dnia 28. marca 1881 załatwiono definitywnie sprawę utworzonego na żądanie c. k. Namiestnictwa rozp. z 25. maja 1873 L. 24.418 i 27. marca 1875 L. 11.538, tak zwanego „specjalnego funduszu rezerwowego“ z części rocznych zysków, pochodzącej z różnicy kursu na papierach wartościowych w ciągu roku sprzedanych lub wylosowanych, tudzież z różnicy kursu wynikającej z oblikwidacyi z końcem roku efektów we własnym zapasie będących.

Fundusz ten był przeznaczony na pokrycie strat mogących powstać z różnicy kursu efektów wartościowych własnością kasy będących i miał być na ten cel użyty dopiero wówczas, gdyby ogólny fundusz rezerwowy i inne fundusze kasy na to nie wystarczyły.

Postanowiono więc fundusz ten ograniczyć tylko do kwoty 200.000 zł. Gdy zaś z końcem roku 1883 okazało się, że ogólny fundusz rezerwowy nawet przekroczył 10% wkładek a równocześnie zaprzestano też części wkładek lokować w efektach wartościowych, gdy przeto już całkiem ustał powód utrzymywania tego specjalnego funduszu, przeto na wniosek Dyrekcji postanowiło Towarzystwo uchwałą z 24. kwietnia 1884, wcielić ten fundusz do ogólnego funduszu rezerwowego, co też c. k. Namiestnictwo przyjęło do wiadomości.

W roku 1882 rozszerzono okres spłaty pożyczek na dobra ziemskie z lat 35¹/₂ na 50 lat i wprowadzono instrukcję co do oszacowania dóbr i realności jako sposób ocenienia wartości hipoteki w celu wymiaru pożyczki.

W roku 1884 postanowiono obsadzić posadę drugiego dyrektora z rozszerzeniem jego zakresu działania określonego §. 14. regulaminu, do załatwiania spraw podatkowych, informowania stron w sprawach hipotecznych i obznajomienia się z działem kasowym dla ewentualnego zastąpienia pierwszego Dyrektora. Dyrektor ten hipoteczny objął też 28. marca 1885 wyłączny referat i kierownictwo wszystkich

spraw hipotecznych a więc i wszelkie wnioski w przedmiocie wymiaru pożyczek, ulegające jedynie zbadaniu przez syndyka przed wejściem pod obrady pełnej Dyrekcyi.

W roku 1837 uchwaliło Towarzystwo po myśli uchwały z 22. marca 1879, że zbierany z corocznych zysków fundusz na utworzenie fundacyi pamiątkowej — dochodzący wówczas do kwoty około 400.000 zł., przeznaczony zostaje zgodnie z żądaniem Wydziału krajowego „na wybudowanie w mieście Lwowie gmachu dla pomieszczenia w nim szkoły przemysłowej i muzeum przemysłowego.

Z funduszu tego wypłacono gminie miasta Lwowa 150.000 zł. na wybudowaną na placu Castrum szkołę przemysłową a resztę pozostawiono jako oprocentowaną wkładkę na budowę muzeum przemysłowego tak długo, aż fundusz wzrośnie do odpowiedniej wysokości.

Gmach muzeum przemysłowego na placu Castrum jest obecnie w budowie.

W myśl uchwały z 26. marca 1837 sprzedano ówczesną realność kasy pod pod l. k. 638^{2/4}, zakupiono od gminy miasta Lwowa realność pod l. k. 133 i 134^{2/4} t zw. hotel angielski i przystąpiono do budowy obecnego gmachu kasy, ukończonego w roku 1891.

W roku 1886 uchwalono zniżyć 5^{0/0} stopę pożyczkową od pożyczek wyżej 50.000 zł. na dobra udzielanych — do 4^{1/2} 0/0 i uwolnić strony od opłaty podatku dochodowego należnego od pożyczek udzielanych na nowe domy.

Podany wyżej przebieg sprawy założenia galic Kasy oszczędności, zorganizowania jej Zarządu i zmiany statutów wykazuje, że kasa ta powstała na podstawie uchwał b. Stanów galicyjskich i dzięki zajęciu się b. Wydziału tychże Stanów oraz grona powołanych do tego przez wspomniany Wydział mężów, którzy dla dobra kraju i szlachetnej myśli przewodniej zakładu poświęcili bezinteresownie niemało trudów i czasu, by instytucję tę stworzyć, dalej, że pierwsze fundusze złożyli w większej połowie członkowie b. Stanów a resztę zebrano w drodze składek w kraju, wreszcie wskazuje, jakie koleje przeszła organizacja Zarządu Kasy i jakim zmianom ulegał status z biegiem lat przeszło 50. zanim organizacja wspomniana się ustaliła.

Kasa oszczędności jak każda podobna instytucja przechodziła niejedną ciężką i trudną chwilę.

Przeszła ona zwycięsko wypadki roku 1846, 1848, 1849 i 1863, wojny z lat 1859, 1864 i 1866, zmiany w politycznym ustroju administracyi państwa i kraju z lat 1860—1870, wielki „krach“ z r. 1873, popłochami spowodowane nadzwyczajnie wybieranie wkładek w latach 1876, 1884 i 1887, klęski elementarne w latach 1885, 1886 i 1889.

Dopiero w styczniu b. r. bez poprzednich jakiegokolwiek oznak zaniepokojenia lub niezwykłych przyczyn, czy to natury politycznej, czy też ekonomicznej, zaczęło się tak gwałtowne odbieranie względnie wypowiedanie wkładek, iż stało się to widocznym objawem braku zaufania do instytucyi, która dotąd cieszyła się ogólnem poważaniem i należała do pierwszorzędných instytucyi w kraju.

Jest możliwem, iż pierwszym powodem szerzenia zaniepokojenia była zła wola, choć niestety przyszłość okazała, że zaniepokojenie zupełnie bezpodstawnem nie było.

Zaniepokojenie rosło w ciągu stycznia z każdym dniem i przekształciło się w formalny popłoch od chwili, gdy doszły do publicznej wiadomości szczegóły o lekkomyślnej administracyi funduszami kasy, o udzieleniu pojedynczym przemysłowcom milionowych kredytów, które przechodziły ich siły finansowe i że wskutek tego fundusz rezerwowy kasy jest stracony.

Z dniem 1. lutego oddał c. k. Namiestnik Zarząd kasy w ręce komisarza rządowego dodając mu 2 doradców. Wszelkie środki uspakajające publiczność odniosły tylko częściowo skutek pożądaný — odbieranie i wypowiadanie wkładek choć nie tak gromadnie jak przy końcu stycznia trwa dalej i dziś.

Gal. Kasa Oszczędności wypłaciła już w r. b. około 4½ miliona wkładek a wypowiedzianych wkładek jest nadto przeszło 6 milionów. Nie ulega wątpliwości, że gal. Kasa Oszczędności pozostawiona własnym siłom nie mogłaby w terminie statutami określonym uczynić zadość swym zobowiązaniom w tej chwili, a i w przyszłości nie mogłaby w obecnych warunkach odzyskać zaufania, bez którego żadna Kasa Oszczędności istnieć i rozwijać się nie może.

Od chwili gdy stan taki rzeczy był wiadomym, było obowiązkiem wszystkich powołanych do tego czynników zastanowić się nad groźnymi skutkami ewentualnego możliwego upadku kasy i nad środkami, któreby nie tylko Kasę od upadku uchronić mogły, lecz nadto zapewniły jej dalszy rozwój i przywróciły do dawnego świetnego stanu.

Gdyby właściciele książeczek gal. Kasy Oszczędności mieli być narażeni choćby na częściową stratę, byłoby to dotkliwym ciosem dla ludności pracującej i oszczędzającej, musiałoby to szkodliwie wpłynąć wogóle na zmysł oszczędnościowy ludności, jeżeliby ci, którzy oszczędzali i nie szukając wysokiego oprocentowania lokowali swe oszczędności w instytucyi, która za najpewniejszą uchodziła — stratę ponieśćby mieli.

Nieufność do gal. Kasy Oszczędności mogłaby z łatwością dotknąć liczne Kasy oszczędności powiatowe i miejskie, których zakładanie Wys. Sejm za potrzebne uznawał i Wydziałowi kraj. polecał, by powiaty i gminy do zakładania właśnie takich instytucyj zachęcał.

Upadek gal. Kasy Oszczędności, która jeszcze dziś rozporządza kapitałem około 30 milionów, musiałby niekorzystnie wpłynąć na ogół stosunków kredytowych w kraju, na zaufanie do największych instytucyj finansowych a tem samem i na kurs listów, które stanowią podstawę kredytu hipotecznego.

Gal. Kasa Oszczędności ma dziś około 20 milionów pożyczek hipotecznych na dobrach tabularnych i realnościach miejskich.

W razie upadku lub likwidacyi musiałby te pożyczki być natychmiast wypowiedziane, a te hipoteki, które nie uzyskałyby pożyczki konwersyjnej w innej instytucyi finansowej, musiałby być w drodze egzekucyjnej na sprzedaż wystawione.

Emisya w krótkim przeciągu czasu nowych 20 milionów listów zastawnych przez jedną lub kilka instytucyj, musiałaby spowodować spadek kursów tak już istniejących jak i tych, któreby emitować należało.

Egzekucyjna sprzedaż dóbr tabularnych i realności miejskich musiałaby obniżyć wartość jednych i drugich.

Gal. Kasa Oszczędności udzielała nadto kredytu Towarzystwom zaliczkowym i licznym przemysłowcom i rękodzielnikom. W razie likwidacyi Kasy musiałby ten kredyt być cofnięty, co w wielu wypadkach spowodowałoby musiałoby upadek niejednej instytucyi pożyczkowej i ruinę jednostek dziś jeszcze ekonomicznie zdrowych.

W obec tak groźnych możliwych następstw należy — zdaniem Wydziału krajowego — wziąć pod rozwagę środek jedyny dziś, któryby wszelkie skutki szkodliwe odwrócić zdołał i któryby zapewnić mógł gal. Kasie Oszczędności pomyślny rozwój, a tym środkiem byłoby, gdyby Wysoki Sejm przyznać zechciał wkładkom gal. Kasy Oszczędności gwarancję kraju przy równoczesnej zmianie organizacyi kasy i zapewnieniu Sejmowi względnie Wydziałowi krajowemu stanowczego i rozstrzygającego wpływu na Zarząd Kasy.

Wydział Towarzystwa galic. Kasy Oszczędności wniósł do Wydziału krajowego petycję jak %, w której o wyjednanie u Wysokiego Sejmu gwarancyi kraju uprasza. Według ndzielonych Wydziałowi kraj. przez doradców urzędującego obecnie c. k. komisarza rządowego dat, przedstawia się stan majątkowy galic. Kasy Oszczędności jak następuje:

Galicyjska Kasa Oszczędności

I. Bilans za r. 1898.

A. Stan czynny		364.057·72
I. Gotówka		
II. Pożyczki hipoteczne		
a) na dobra	8,936.457·76	
" " b) na domy	9,963.601·24	
" " c) gminom	1,217.864·40	20,117.923·40
III. Weksle:		
a) Instytucje	2,045 099·47	
b) Szczepanowski Wolski & Odrzywolski	2,881.112·35	
c) Hipotecz. kaucyonow.	1,214.129·—	
d) prywatne	1,690.520·60	7,830.861·42
IV. Weksle zapadłe		361.814 50
V. Rachunki bieżące:		
a) Szczepanowski Cto własne	2,852 059 20	
" Cto Kühnel & Fröhlich	1,237.174 10	4,089.233 30
b) banki i bankierzy	1,305.966·—	
c) prywatni	499.372·90	5,894.572·20
VI. Lokacya gotówki		54.586·27
VII. Austryacka Renta papierowa		203.400·—
VIII. Towarzystwa zaliczkowe, skrypta		4.350·—
IX. Zastawy papierów		15.683·—
X. Mobilia i druki		26.241·04
XI. Przenośne odsetki		323.230·14
Razem		35,196.719·69

B. Stan bierny.

I. Wkładki		33,250.555·19
II. Rachunki bieżące		
a) obce	129.696·83	
" " b) własne	296.713·81	426.410·63
III. Austro-Węgierski Bank (zastaw)		1,050.000·—
IV. Saldo różnych rachunków		130.045·—
V. Odsetki przenośne		179.088·40
VI. Zysk administracyjny 1898		160.620·47
Razem		35,196.719·69

2. Możliwe straty.

I. Z rachunków Szczepanowskiego	1,277.139 17	
" Wolskiego & Odrzywolskiego	2,152.388·94	3,429.528·11
II. Z weksli hipotecznie zabezpieczonych		216.740·—
" prywatnych		240.246·—
" zaległych		294.098·—
III. Z hipot. i różnych innych rachunków		250.000·—
Razem		4,430.612 51

3. Pokrycie.

I. Fundusz rezerwowy		
a) w obrocie	232.603 74	
b) w efektach	3,089.283·80	
c) w realności	784.175·86	4,106 063·40
II. Czysty zysk z r. 1898		160.620·47
III. Możliwe wstrzymanie wypłaty Fundacyi pa- miątkowej		200.000·—
Razem		4,466.683·87

Z powyższych cyfr wynika, że gal. Kasa Oszcz. poniosła skutek niczem wytłumaczyć się nie dającej nieograniczonej, karygodnej lekkomyślności Dyrekcyi Kasy i skutek braku nadzoru wszystkich statutami Kasy i ustawą powołanych do tego czynników ogromne straty, że jednak straty te według obliczeń na zupełną wiarę zasługujących nie są wyższe od funduszu rezerwowego z doliczeniem zysku z r. 1898 i reszty fundacyi pamiątkowej.

Gdyby przeto Wys. Sejm przez przyznanie gwarancyi wkładkom oszczędności nie tylko zaufanie w zupełności przywrócił, lecz nadto stworzył na przyszłość dla bezpieczeństwa Kasy tak silną podstawę, jakiej w przeszłości nigdy nie miała, sądzi Wydział kraj., że byt i rozwój gal. Kasy Oszczędności byłby zupełnie zapewniony a kraj nie byłby ani dziś, ani w przyszłości z tytułu tej gwarancyi na szkodę lub stratę narażony.

Pomimo tego, przyjmując gwarancję, kraj obciąża swój własny kredyt, a tem samem już ponosi bardzo znaczną ofiarę, którą jednak za usprawiedliwioną i konieczną uznać należy dla oszczędzenia krajowi tych wszystkich groźnych następstw, któreby upadek Kasy spowodzić musiał.

Zdaniem Wydziału kraj., poręka kraju musiałaby być w dwóch kierunkach ograniczoną, a to co do czasu i co do sumy wkładek oszczędności, któreby w ogóle Kasa przyjmować mogła, a za któreby tem samem kraj gwarantował.

Co do czasu, sądzi Wydział kraj., że należałoby pozostawić Sejmowi możność uznania gwarancyi za wygasłą w chwili, gdy fundusz rezerwowy w efektach pupilarnych złożony wzrósłby do wysokości 10% włożonych wkładek.

Co do sumy wkładek zaś, uważa Wydział kraj. na razie maksymalną cyfrę 30 milionów za wystarczającą.

Kwota ta mogłaby być w przyszłości uchwałą sejmową podwyższoną.

Bezpośredni następstwem przyjętej gwarancyi byłby wpływ Wys. Sejmu i Wydziału kraj. na Zarząd Kasy.

Wpływ ten musiałby być w 4 zasadniczych punktach określony:

- a) Wydział Kasy musiałby być złożony z absolutnej większości członków przez Sejm na propozycję Wydziału kraj. wybieranych;
- b) Dyrekcyja, naczelny buchalter i Syndyk musieliby być przez Wydział kraj. na propozycję Wydziału Kasy mianowani;
- c) Sejm miałby zastrzeżone prawo udzielania corocznie ostatecznego absolutoryum Zarządowi Kasy;
- d) Zmiana statutów lub regulaminu Kasy mogłaby nastąpić tylko za zgodą Wydziału krajowego.

W prawach przyznanych ad b) Wydziałowi kraj. mieściłby się także obowiązek czuwania w ogóle nad Zarządem Kasy Oszczędności w ten sposób, by kraj nie był narażony ani dziś, ani w przyszłości na jakąkolwiek stratę z tytułu przyjętej gwarancyi.

Prawa nadzorcze c. k. Rządu określone są regulatywem dla kas oszczędności.

Pożądanem jest, aby statuta kasy zawierały postanowienia, któreby ten nadzór c. k. Rządu w sposób stanowczy jak najdalej idący określały i aby ten nadzór stale w sposób jak najbardziej ścisły był wykonywany.

Na podstawie powyższych uwag przedkłada Wydział krajowy poniżej projekt do dwóch uchwał.

Uchwała A. zawierająca właściwą gwarancję podlegać będzie Najwyższej Sankcyi.

Uchwała B. określa zasady, które zawierać muszą statuta przez Towarzystwo galic. Kasy oszczędności uchwalić się mające.

Gwarancyja kraju wchodzi w życie dopiero w chwili, gdy statuta na zasadach w tej uchwale określonych przez c. k. Rząd zatwierdzone zostaną.

Lwów dnia 22. lutego 1899.

Z Rady Wydz. kraj. Król. Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
St. Badeni w. r.

Sprawozdawca:
Adolf Vayhinger w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Uchwała A.

Art. I. Kraj Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem poręcza za wkładki w gal. Kasie oszczędności a mianowicie poręcza posiadaczom książeczek wkładkowych gal. Kasy oszczędności, oprocentowanie odpowiadające statutom kasy i wypłatę kapitału.

Art. II. Poręka ta wchodzi w życie z chwilą zatwierdzenia przez c. k. Rząd tych zmian statutów kasy, jakie Wydział krajowy uzna za potrzebne.

Art. III. Skoro fundusz rezerwowy galic. Kasy oszczędności we Lwowie, ulokowany w papierach pupilarne bezpieczeństwo mających osiągnie wysokość 10% kapitału wkładkowego, może Sejm krajowy uchwalić, że porękę określoną w Art. I. uznaje za wygasłą.

Art. IV. Jak długo trwa gwarancya kraju w Art. I. określona, nie może stan kapitałów wkładkowych, w galic. Kasie oszczędności ulokowanych, przewyższać sumy 30 milionów zł. w. a. (60,000.000 koron).

Suma ta może być podwyższoną tylko na podstawie uchwały Sejmu krajowego.

Uchwała B.

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby zażądał od Towarzystwa galic. Kasy oszczędności przeprowadzenia zmiany kasy w myśl następujących postanowień zasadniczych.

a) Wydział galic. Kasy oszczędności we Lwowie (§. 46. statutów) składać się będzie z 12 członków a mianowicie:

z 8 członków wybranych przez Sejm krajowy na propozycję Wydziału krajowego bądź to z grona członków Towarzystwa kasy, bądź z poza grona tegoż Towarzystwa, i

z 4 członków wybranych przez Walne Zgromadzenie Towarzystwa kasy z pośród swoich członków.

b) Dyrekcyja galic. Kasy oszczędności składać się będzie z trzech Dyrektorów płatnych, mianowanych przez Wydział krajowy na propozycję Wydziału kasy. Zastępstwo któregokolwiek z Dyrektorów zarządza Wydział krajowy z pośród członków Wydziału kasy.

Naczelnego buchaltera i kasyera kasy mianuje Wydział krajowy na wniosek Dyrekcyi.

c) Pożyczki hipoteczne mogą być udzielane tylko do połowy wartości hipoteki. Kredyt na rachunek bieżący może być udzielany tylko na podstawie złożonych efektów mających pupilarne bezpieczeństwo i to do wysokości 75% nominalnej wartości tych efektów.

Eskont wielki jest dozwolony tylko do wysokości 20% kapitału wkładkowego.

d) Wszelka zmiana statutów tudzież regulaminów i instrukcyi, nastąpić może tylko za zgodą Wydziału krajowego.

e) Coroczne zamknięcie rachunków i bilans przedkładać będzie kasa Sejmowi krajowemu za pośrednictwem Wydziału krajowego.

Ostateczne absolatoryum za zamknięcia rachunków uchwała Sejm krajowy na wniosek Wydziału krajowego.

f) Dopóki fundusz rezerwowy nie dosięgnie wysokości przynajmniej 5% kapitału wkładkowego, cały zysk coroczny wpływać ma do tegoż funduszu.

Gdy fundusz rezerwowy wynosić będzie przynajmniej 5% wkładek, wpływać ma przynajmniej połowa czystego zysku do funduszu rezerwowego, druga zaś połowa może być za przyzwoleniem Sejmu krajowego, użytą na cele dobroczynne i ogólne pożyteczne.

g) Uchwała Walnego Zgromadzenia o rozwiązaniu Towarzystwa galic. Kasy oszczędności wymaga zatwierdzenia Sejmu krajowego na wniosek Wydziału krajowego.

h) Do zbadania zdolności kredytowej przy pożyczkach wekslowych ustanowieni być mają cenzorowie wekslowi.

i) Wszelkie postanowienia o ingerencyi Sejmu i Wydziału krajowego pozostają w mocy tak długo, jak długo trwa gwarancya kraju.

Wysoki Wydziale krajowy!

Na podstawie § 47. ustęp 2. statutów Towarzystwa galicyjskiej Kasy oszczędności powziął Wydział tejże Kasy na posiedzeniu z dnia dzisiejszego w zastępstwie ogólnego Zgromadzenia jednomyślnie uchwałę:

Wnieść do Wysokiego Wydziału krajowego gorącą prośbę o łaskawe wyjednanie u Wysokiego Sejmu uchwały, mocą której kraj przyjąłby czasowo na siebie porękę za należytą wypłatę ulokowanych w galicyjskiej Kasie oszczędności na książeczkach wkładkowych kapitałów wraz z procentami, gdyż tylko w ten sposób będzie można zażegnać wzrastającą z każdym dniem nieufność do tej prastarej instytucji i zapewnić jej normalny dalszy rozwój.

Zarazem powziął rzeczony Wydział uchwałę, że poddaje się z góry wszelkim zmianom co do wewnętrznej organizacyi galicyjskiej Kasy oszczędności, jakich Wysoka Reprezentacya kraju z tej okazji zażąda, i obowiązuje się przedstawić je zaraz w myśl §. 47. ustęp 4. statutów walnemu Zgromadzeniu do przyjęcia.

O tem mam zaszczyt Wysoki Wydział krajowy zawiadomić, prosząc ze swej strony o jak najrychlejszą i najżyczliwszą dalszą w tej sprawie decyzję.

Lwów, dnia 21. lutego 1899.

Dr. Antoni Matecki,
Prezes Kasy Oszczędności.

